

بررسی اسنادی از شرکت نفت ایران و انگلیس

محمد حسن نیا^۱

نخستین امتیازی که در ایران برای استخراج نفت داده شد امتیازی بود که در سال ۱۸۸۳ به آلبرت هویتس از اتباع هلند جهت استخراج معادن نفت در دالکی در اطراف بوشهر داده شد که با توجه به نتیجه بخش بودن عملیات حفاری شرکت هویتس منحل گردید. در سال ۱۸۷۲ امتیاز رویتر به بارون بولیوس رویتر داده شد که در آن به موضوع استخراج و کشف نفت نیز اشاره شده بود؛ این امتیاز با مخالفت‌های داخلی و خارجی مواجه گردید و در نتیجه کشف و استخراج نفتی صورت نگرفت. (موحد، ۱۳۵۳، ص ۳۰ و ۲۹)

در سال ۱۹۰۰ میلادی انتوان کتابچی، که در حکومت ایران سمت‌های متعددی داشت و مسئولیت‌هایی نیز در اداره گمرک ایران عهده‌دار بود، وارد پاریس شد. علت بازدید او از پاریس در ظاهر افتتاح نمایشگاهی از ایران در این شهر بود، اما کتابچی خان هدف اصلی دیگری داشت، و هدف او یافتن سرمایه‌گذاری اروپایی بود که مایل به تحصیل نفت در ایران باشد. بالاخره رفت و آمدهای انتوان کتابچی به معامله‌ای تجاری انجامید که ابعادی تاریخی یافت. با این معامله عصر نفت در خاورمیانه آغاز شد. این معامله همان قرارداد معروف داریسی است، که در سال ۱۹۰۱ به امضاء رسید و اولین قرارداد نفت در خاورمیانه بود و به واسطه آن منطقه خاورمیانه به تعارضات اقتصادی و سیاسی بین‌المللی دچار شد. (یرگین، ۱۳۷۳، ص ۱۶۶)

داریسی شهروندی استرالیایی و متولد انگلیس بود که هرگز ایران را ندید و به ایران نیز سفر نکرد. او نمایندگانی را برای انجام مذاکره بر سر تشکیل کمیسیونی زیر نظر نمایندگان سیاسی دولت انگلیس، که متمایل به ایجاد توسعه فعالیت‌های اقتصادی در ایران به منظور ایجاد موازنه در برابر نفوذ روس‌ها در شمال بودند، به ایران می‌فرستد و با امضای قرارداد، تمامی امتیازات اکتشاف، استخراج و صدور نفت خام در کشور، به جز در پنج ایالت شمالی تحت نفوذ روس‌ها، به مدت ۶۰ سال در برابر دریافت نقدی بیست هزار پوند را

۱. دانشجوی دکتری تاریخ ایران اسلامی دانشگاه تهران.

به دست می‌آورد. در ضمن این معامله بیست هزار پوند سهام به دولت ایران داده می‌شود و قرار می‌شود که شانزده درصد سود خالص نیز به دولت ایران تحویل گردد. داری بدون تأخیر جی.بی.رینولدز، مأمور سابق شرکت خدمات عمومی هند، را به عنوان حفار به استخدام درمی‌آورد. (هامیلتون، ۱۳۷۳، ص ۹۷ و ۹۶)

بنابراین داری در ماه مه ۱۹۰۳ در پی امتیاز ۱۹۰۱، شرکت اولیه‌ای با مسئولیت محدود و با سرمایه ششصد هزار لیره استرلینگ، یعنی ششصد هزار سهم یک لیره‌ای، تشکیل می‌دهد و بیست هزار لیره به صورت نقد و بیست هزار سهم، که به موجب امتیاز نامه تعهد پرداخت آن را به دولت ایران کرده بود، می‌پردازد. (نایبیان، ۱۳۷۸، ص ۷۴)

در اکتبر ۱۹۰۳، یازده ماه پس از آغاز حفاری اولیه، نشانه‌های وجود نفت آشکار گردید، اما داری دریافت که توانایی مالی ادامه طرح را ندارد و یا نمی‌خواهد بیشتر از این سرمایه خود را به خطر بیندازد و عنوان می‌کند که هر کیسه‌ای ظرفیت محدود دارد و من از ظرفیت کیسه خود آگاهم. (یرگین، ۱۳۷۳، ص ۱۷۵)

به مرور زمان بر مقدار هزینه‌ها افزوده می‌شد و داری به کسی نیاز داشت که وی را از این گرفتاری مالی نجات دهد، در غیر این صورت امتیاز نفت از دست می‌رفت، در نتیجه و داری از نیروی دریایی بریتانیا درخواست وام کرد. او از وزارت دارایی انگلیس نیز تقاضای وام کرد که بی‌نتیجه بود و به درخواست او جواب رد داده شد. (همان) سرانجام در سال ۱۹۰۵، تقریباً چهار سال پس از امضای امتیازنامه توسط مظفرالدین شاه، قراردادی در تهران بین داری و شرکت نفت برمه امضاء شد که به موجب آن شرکتی موسوم به «سندیکای امتیاز» تأسیس گردید. (Frrier, 1982, p.67-70)

سندیکای امتیاز تمامی سهام استخراج شرکت اولیه را خریداری کرد. صاحبان سهام شرکت جدید عبارت بودند از ویلیام ناکس داری، لرد استراتوکونا و شرکت نفت برمه. البته شخص داری و لرد استراتوکونا از سهامداران شرکت نفت برمه نیز بودند. (نایبیان، ۱۳۷۸، ص ۷۷)

با تشکیل سندیکا و تلاش شبانه‌روزی رینولدز و حفاران دیگر، که سه سال به طول انجامید، ساعت چهار و سی دقیقه بامداد روز ۲۶ مه ۱۹۰۸ نفت از چاه حفاری شده در مسجد سلیمان فوران کرد و پس از هفت سال، که از کسب امتیاز نفت از سوی داری در ۲۸ مه ۱۹۰۱ می‌گذشت، سر چارلز مارلینگ خبر کشف نفت به مقدار تجاری آن را در ۲۸ مه ۱۹۰۸ به لندن مخابره کرد در ۱۴ آوریل ۱۹۰۹ شرکت جدیدی با نام شرکت نفت ایران و انگلیس با سرمایه دو میلیون لیره استرلینگ تشکیل شد تا امور مرتبط به امتیاز داری را به عهده بگیرد و جایگاه خود را به عنوان جانشین شرکت اتحادیه امتیازات تثبیت کند. بیشتر سهام اولیه دو میلیون لیره‌ای شرکت متعلق به شرکت نفت برمه بود. علی‌رغم تمام فعالیت‌های انجام شده صادرات نفت شرکت نفت ایران و انگلیس تا سال ۱۹۱۳ به تأخیر افتاد، چرا که برای رساندن نفت به دریا نیاز به خط لوله و پالایشگاه بود و با کشیدن خط لوله و تأسیس پالایشگاه آبادان این مشکل حل شد (هامیلتون، ۱۳۷۳، ص ۹۹).

در سال ۱۹۱۱ وینستون چرچیل به مقام لرد اول دریاداری انگلیس رسید و تصمیم‌اش بر این بود که نیروی دریایی انگلیس را تقویت کرده و آن را به سریع‌ترین و نیرومندترین ناوگان دریایی در جهان تبدیل کند. عده‌ای از دولتمردان انگلستان بر این عقیده بودند که کشتی‌های بزرگ را باید همچنان به سوخت

زغال، که در خود کشور انگلستان به دست می‌آید، متکی کرد. چرچیل از نظر فنی با این نظر موافق نبود، با وجود این نمی‌توانست نیروی دریایی خود را از نظر سوخت در اختیار شرکت‌های خارجی مانند شل و استاندارد بگذارد، بنابراین تصمیم گرفت مناسبات خود را با شرکت نفت ایران و انگلیس حسنه کند و به این منظور لرد کدمن (Cadman) را در رأس هیئتی به ایران فرستاد و پس از مباحثات فراوان در مجلس انگلستان در مورد ایجاد قرارداد بین وزارت دربارداری انگلستان و شرکت نفت ایران و انگلیس این قرارداد با اکثریت ۲۵۴ رأی موافق در مقابل ۱۸ نفر مخالف در پارلمان انگلیسی رأی آورد و چند هفته بعد قراردادی بین وزارت دربارداری انگلستان و شرکت نفت ایران و انگلیس به امضاء رسید، و به موجب آن شرکت نفت ایران و انگلیس برعهده گرفت که مقدار معینی نفت و روغن برای مدت سی سال به نیروی دریایی انگلیس تحویل دهد (لسانی، ۱۳۵۷، ص ۷۷). همانگونه که برخی از منابع اشاره می‌کنند در سال ۱۹۱۴ و در حالی که شش روز به آغاز جنگ جهانی اول مانده بود قانونی در انگلستان به اجرا گذارده شد که به سبب آن دو میلیون سهم از سهام شرکت نفت ایران و انگلیس با حق رأی ۵۱٪ از سهام به دولت انگلیس واگذار شد. به واسطه این قرارداد دولت انگلیس می‌توانست حق تعیین دو مدیر در شرکت نفت ایران و انگلیس را داشته باشد. (موحد، ۱۳۵۳، ص ۳۲، ۳۱؛ ۱۷۲-۱۷۳، p. ۱۷۰-۱۹۸۲, Ferrier) و خرید سهام شرکت نفت توسط دولت انگلیس مخالفان زیادی در پارلمان انگلیس داشت، که با دیپلماسی به کار برده شده توسط چرچیل مخالفت‌ها مرتفع شد و همان طور که اشاره شد بالاخره مجلس با این امر موافقت کرد. با شروع جنگ جهانی نیز اهمیت نفت چند برابر شد و شرکت‌های متعدد انگلیسی تأسیس شدند؛ از جمله در آوریل ۱۹۰۶ شرکت نفت بختیاری با سرمایه ۴۰۰۰۰۰ لیره (هر سهم یک لیره) تأسیس شد و انگلیسی‌ها علی‌رغم اینکه سه درصد از سهام این شرکت جدید را به خان‌های بختیاری واگذار کردند، تعهد نمودند مبلغ ۲۰۰۰ لیره را در سال به حفاظت وسایل حفاری و سایر متعلقات اختصاص دهند، آن‌ها تعهد کردند ۱۰۰۰ لیره را دیگر نیز به حفاظت خط لوله‌ای که قرار بود در آینده احداث شود به خان‌های بختیاری پرداخت کنند. (یعقوبی‌نژاد، ۱۳۷۴، ص ۶۷) این قراردادها نشان می‌دهد که انگلیسی‌ها با چه مبلغ اندکی قراردادهای بزرگی را منعقد می‌کردند، البته بیشتر از جانب خوانین بختیاری و شیخ خزعل مباحثاتی برای انعقاد این قراردادها صورت می‌گرفت، اما انگلیسی‌ها در نهایت قراردادها را به مبلغ کمتر از حق طبیعی آن منعقد می‌کردند. شرکت نفت ایران و انگلیس همواره از زمان تأسیس آن با دولت ایران، خوانین بختیاری و شیخ خزعل مناسبات پر فراز و فرودی داشته است که در نوع خود جالب توجه است و اسناد می‌توانند گوشه‌ای از این چالش‌ها را بازگو کنند.

اسنادی که در این مجموعه معرفی می‌شوند در نظر دارند گوشه‌ای از مشکلات و تعارض‌های شرکت نفت ایران و انگلیس را با شرکت‌های ایرانی از جمله شرکت ناصری، که حق انحصاری کشتی‌رانی در کارون علیا را داشته است، بازگو کنند (سند شماره ۳۳-۳۱-۳-۱۳۲۹ق) و نشان دهند که همواره تعارض‌هایی بین مجلس و شورای ملی و وزارت خارجه ایران در دوره قاجار بر سر دادن اجازه کشتیرانی به اتباع و شرکت‌های خارجی وجود داشته است (سند شماره ۳۸-۲۱-۳-۱۳۲۹ق)، و با وجود مذاکراتی که در خصوص تسهیل حمل و نقل وسایل و لوازم شرکت نفت ایران و انگلیس با استفاده از کشتی‌های شرکت

نفت ایران و انگلیس صورت گرفته است، اما دیپلماسی فعال ایران در دوره قاجار همواره تأکید داشته است که این کشتی‌ها اجازه عبور و مرور بیش از یک‌سال در رود کارون علیا را ندارند (سند شماره ۵-۸-۳۰-۳۲۹ق) و عبور و مرور کشتی‌ها و وسایل حمل و نقل دریایی منحصر به شرکت ناصری در کارون علیاست و عبور مرور کشتی‌های کمپانی لینچ و کمپانی نفت به ضرر کمپانی ناصری است و جبران خسارت آن برعهده دولت ایران می‌باشد. (سند شماره ۱۳-۸-۳۰-۳۲۹ق) در این مدت وزارت خارجه نیز همواره به حکمران خرمشهر تلگراف می‌فرستاده تا از حرکت کشتی شرکت نفت ایران و انگلیس، که مدت زمان عبور و مرور آن از یک سال تجاوز کرده بود، ممانعت به عمل آورد. (سند شماره ۲۱-۲۱-۳-۱۳۳۰ق) و حتی این اعتراضات از سوی وزارت خارجه ایران به اطلاع سفارت انگلیس در تهران نیز رسانده می‌شده تا به آن‌ها گوشزد کند که کشتی‌های شرکت نفت بیشتر از یک سال مجوز حمل و نقل وسایل و لوازم شرکت نفت را در کارون علیا ندارند و آن یک سال نیز به پایان رسیده است. (سند شماره ۸-۱۰-۲۱-۱۳۳۱ق). در ادامه نیز در اسناد نشان داده شده که چرا کمپانی لینچ و کمپانی نفت در کنار کشتی‌های شرکت ناصری اقدام به حمل و نقل کالا در کارون علیا کرده‌اند (سند شماره ۱۰۱-۵۸-۳۱-۱۳۳۰ق). از جمله شرکت نفت ایران و انگلیس ادعا می‌کند که چون در کارون علیا وسایل عبور و مرور برای حمل کالا و کارگرهای شرکت نفت وجود ندارد، در نتیجه از کشتی‌های شرکت نفت استفاده کرده است (سند شماره ۴-۸-۳۱-۱۳۳۱ق)؛ این موضوع از لندن نیز پی‌گیری می‌شود و از معین‌التجار خواسته می‌شود تا جوابگو و بررسی‌کننده این مسئله باشد (سند شماره ۲-۸-۳۱-۱۳۳۱ق). از دیگر مباحث آورده شده در این اسناد تأسیس پست‌خانه توسط رئیس گمرک ایران در آبادان، محل تأسیس پالایشگاه برای شرکت نفت ایران و انگلیس، است. تأسیس پست‌خانه با مخالفت انگلیسی‌ها در آبادان مواجه می‌شود. (سند شماره ۱۶-۶۱-۱۳۳۱ق)

در مجموع می‌توان گفت این اسناد بازگوکننده گوشه‌ای از تاریخ شرکت نفت ایران و انگلیس در سال‌های ۱۳۲۹ق تا ۱۳۳۱ق و تعارضاتی هستند که این شرکت با دولت و مجلس و شرکت‌های ایرانی داشت.

منابع

۱. اسناد بایگانی وزارت امور خارجه سند شماره: ۳۳-۳۱-۳-۳۲۹ق
۲. اسناد بایگانی وزارت امور خارجه سند شماره: ۳۸-۳۱-۳-۳۲۹ق
۳. اسناد بایگانی وزارت امور خارجه سند شماره: ۵-۸-۳۰-۳۲۹ق
۴. اسناد بایگانی وزارت امور خارجه سند شماره: ۱۳-۸-۳۰-۳۲۹ق
۵. اسناد بایگانی وزارت امور خارجه سند شماره: ۲۱-۲۱-۳-۱۳۳۰ق
- ۶- اسناد بایگانی وزارت امور خارجه سند شماره: ۸-۱۰-۲۱-۱۳۳۱ق
۷. اسناد بایگانی وزارت امور خارجه سند شماره: ۱۰۱-۵۸-۳۱-۱۳۳۰ق
۸. اسناد بایگانی وزارت امور خارجه سند شماره: ۴-۸-۳۱-۱۳۳۰ق
۹. اسناد بایگانی وزارت امور خارجه سند شماره: ۲-۸-۳۱-۱۳۳۱ق
۱۰. اسناد بایگانی وزارت امور خارجه سند شماره: ۶-۶۱-۱-۱۳۳۱ق

۱۱. لسانی، ابوالفضل، *طلای سیاه یا بلای ایران*، تهران، امیرکبیر، ۱۳۵۷.
۱۲. موحد، محمدعلی، *نفت ما و مسائل حقوقی آن*، خوارزمی، چاپ دوم، ۱۳۵۳.
۱۳. نایبیان، جلیل، *پژوهشی در مسائل سیاسی تاریخی نفت در ایران*، انتشارات ثارالله، ۱۳۷۸.
۱۴. هامیلتون ادوین، *نفت پادشاه قدرت*، ترجمه محمود طلوع مکانیک، مؤسسه خدمات فرهنگی رسا، ۱۳۷۳.
۱۵. یرگین، دانیل، *نفت، پول، قدرت*، ترجمه دکتر منوچهر غیبی ارحله‌ای، ج اول، انتشارات روابط عمومی شرکت ملی نفت ایران، ۱۳۷۳.
۱۶. یعقوبی نژاد، علی، *رئیس نفت*، انتشارات یادواره کتاب، ۱۳۷۴.
- 17- Ferrier.R.w, *the history of the British Petroleam company*, volume1, cambrijgr university press, 1982.

[سند شماره ۱]

وزارت امور خارجه

اداره انگلیس

بتاریخ رجب ۱۳۲۹

عمومی ۱۷۸۳۳

خصوصی ۱۸۸۳

نوع مسور رقعہ عمومی [ناخوانا]

موضوع مسوره: در باب سیر لأبع در کارون علیا

ضمیمه دارد.

پاکنویس کننده: معز دیوان ۱۴ رجب ۱۳۲۹

در جواب تلگراف وزارت امور خارجه در باب سیر کشتی کمپانی فقط در کارون علیا از لندن تلگراف رسیده است که کمپانی هنوز تعداد زیادی اسباب و آلات در اهواز دارد و تقاضای اجازه یکسال دیگر دارد کمیسر کمپانی اظهار داشته است سیر (لانچ) را موقوف نماید تا تکلیف معین شود و دو ضمناً خواسته است قرار صحیحی برای حمل اسباب‌های کمپانی داده شود که راه غذر کمپانی مردود باشد بنابراین از جناب عالی استعلام می‌شود که کمپانی ناصری به قدری که بتواند آلات و ادوات کمپانی را از اهواز حمل کند کشتی و دو به لوازم حمل و نقل را دارد یا نه و اگر موجود نداشته باشد می‌تواند فوراً تهیه کند و اطمینان بدهد یا خیر توضیح فرمایید تا تکلیف معلوم شده در ثانی تلگرافی بکند.

[عبدالله: امضاء]

۱۹-۲۱-۳-۱۳۲۹ ق

[سند شماره ۲]

وزارت امور خارجه

اداره انگلیس

بتاریخ ۲۵ رجب ۱۳۳۹

نمره عمومی ۱۱۶۹۸

نمره خصوصی ۱۹۴۹

کارتن ۳

دوسیه ۲۱

پاکنویس‌کننده: معز دیوان ۱۹ رجب ۱۳۳۹

معمره آقای سردار ارفع حاکم معموره و شط‌العرب

در باب انقضای مدت سیر لانچ کمپانی فقط در کارون علیا تلگرافاً استفسار شده بود که کارگزار موافق تلگراف وزارت خارجه اقدام نموده است یا نه چون تلگراف بواسطه کارگزاری بوشهر باعتلاء الدوله مخابره شده بود از قرار معلوم پس از حرکت او به بصره تلگراف را به معموره فرستاده‌اند لهذا به جنابعالی زحمت داده می‌شود که چون سوای کمپانی ناصری کسی حق کشتیرانی در کارون ندارد و کشتی شوشانهم که سیر میکند متعلق به دولت و..... باید عبور و مرور کند و مدت اجازه موقتی لانچ کمپانی فقط هم چهار ماه است سرآمده اگر متروک نداشته‌اند قدغن فرمایید موقوف داشته و نتیجه را تلگراف فرمایید.

[عبدالله: امضاء]

۱۳۳۹-۳-۲۱-۲۳

حاشیه راست: بامضای حضرت وزارت خواهد رسید

طهران مورخه ۷ صفر ۱۳۳۹

COMITEPERMANENT
DES CONC-ESSIONS

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

[سند شماره ۳]

نشان تاج و شیر و خورشید

کمیته دایمی امتیازات

نمره N۴۳

ضمیمه Annexe

وزارت جلیله امور خارجه

در جواب مرقومه شریفه ۹ صفر نمره ۲۳۷/۲۵۹۴ راجع به کشتی تجاری که کمپانی فقط در کارون علیا به کار انداخته است لفاً رأی کمیته به حضور مبارک تقدیم می‌نماید.

امضاء: رئیس کمیته

امتیازات

مهر: کمیته دائمی امتیازات COMITEPERMANENT DES CONCESSIONS

۱۳۲۹-۳-۲۱-۳۲ ق

[سند شماره ۴]

۱. ح. ۱

۱۳۲۹

از وزارت فواید عامه خارجه سؤال می‌کنم کارون علیا برای کشتی‌رانی خارجه بالکلیه قدغن و حق کشتی‌رانی در آن منحصر به یک کمپانی داخلی است موسوم به کمپانی ناصری حالا شنیده می‌شود یک استمیلیج و چند دوبه از طرف کمپانی نفت و کمپانی لینچ در آنجا دارد ..... و مشغول ذهاب و ایاب است صدق است یا نه، در صورت صدق دولت در این خصوص چه اقدامی کرده است. [ناخوانا]

۱۳۲۹-۳-۲۱-۳۳ ق

[سند شماره ۵]

وزارت امور خارجه

اداره انگلیس

بتاریخ ۶ جمادی‌الثانی ۱۳۲۹

نمره عمومی ۴۳۳۱

نمره خصوصی ۵۹۴

کارتن ۳

دوسیه ۲۱

نوع مسوره: جواب به کمیته امتیازات

موضوع مسوره: کمپانی نفت در باب سیر کشتی‌رانی در کارون علیا

ضمیمه سواد راپورت اداره انگلیس

پاکنویس‌کننده: معز دیوان ۲۱ ج ۱۳۲۹

مرقومه جوابیه کمیته محترم نمره ۴۳ که حاوی صورت رأی کمیته در باب سیر کشتی بخاری کمپانی نفت در کارون علیا بود واصل گردید و اداره انگلیس راپورتی در این خصوص تهیه نموده است که سواد آن را لزوماً انفاذ می‌دارد تا نظریات لازمه را که اعضای محترم کمیته دارند در ثانی به وزارت امور خارجه مرقوم فرمایند تا نتیجه کار حاصل شود.

امضاء [علی اصغر]

۱۳۲۹-۳-۲۱-۳۴

[سند شماره ۶]

مقام محترم وزارت جلیله خارجه دامت شوکته در خصوص سیر کشتی کمپانی لینچ در کارون علیا که بدون اجازه مجلس شورای ملی وزیر خارجه اسبق من غیرحق اجازه یکساله داده و خوش بختانه موعد آن منقضی یا نزدیک بانقضاء است سوآلی رسماً از وزارت جلیله خارجه نموده البته در موقع جواب مرحمت خواهند فرمود ولی نظر به وظیفه نمایندگی لازم است غیر از سوآل رسمی در مجلس به عرض این ذریعه نیز مزاحمت نموده و خاطر مبارک را مسبوق دارد که در این موقع انقضای این امتیاز غیرقانونی نامشروع اقدامات کافیه فرموده بکارگذاری و مأمورین عربستان امر اکید صادر فرمایند قدغن کلی در سیر کشتی خارجه در کارون علیا نموده و از این اقدامات وزارت جلیله خارجه این بنده و اهالی عربستان خصوصاً و قاطبه ملت ایران عموماً امیدوار و متشکر گردند با اطمینان کامل باقدمات مجدانه انوجود محترم نتیجه را متمنی است که هر چه زودتر مرقوم فرمایند .... سعادت پاینده باد [امضاء ناخوانا]

۳۸-۲۱-۳-۱۳۲۹ ق

[سند شماره ۷]

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت داخله

سواد مشروحه آقا سید محمدباقر

مورخه

نمره

بشرف عرض عالی می‌رساند چون در اراضی خزان ملک داعی واقعه در حومه شوشتر کمپانی نطف مشغول لوله‌کشی بدون اجازه داعی شده و به این جمله بر اراضی و مزارع آن با ضرر وارد آورده و لازم این ضرر زیادی بر دائمی واقع شده به مقام رفیع وزارت جلیله امور خارجه عرضحال نمودم فرمودند باید از جانب سنی الجوانب وزارت داخله در این خصوص امر شود تا آنکه اقدامات لازمه از طرف قرین اشرف وزارت امور خارجه بکارگذاری عربستان شود چون در تأخیر این امر حضور کلی بر دائمی واقع می‌شود لذا مستدعی چنان است امر و مقرر فرمایید که بکارگذاری محمره قدغن فرمایید که قرار اجرت مجری و لوله‌کشی نفت را با کمپانی در ملک داعی یا وکیل داعیان جناب حاج رئیس قرار بدهد انشا الله تعالی استدعای داعیان مقرون به اجابت خواهند فرمود و اقل السادات محمد باقر الموسوی الشوشتری

۷-۵-۳۰-۱۳۲۹ ق

[سند شماره ۸]

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت فوائد عامه

دارد

نمره ۱۱۱۹

مورخه غره شهر ذیقعدہ ۱۳۲۹

ضمیمه:

وزارت جلیله امور خارجه

بمنبره ۱۷۳۰-۱۷۰۵۱ مرقوم رفته بود که در خصوص سیر کشتی لانچ در رود کارون علیا هر اقدامی از طرف آقای صدیق السلطنه کمیسر می شود به آن وزارت جلیله اطلاع دهد در (۲۱) رجب در تحت نمره (۶۹۰) سواد راپورت کمیسر را ملفوفاً ارسال داشته اینک راپورت مفصلی در این موضوع در کمیسر رسیده مزیداً اطلاع آن وزارت جلیله سواد آن را لفاً ارسال می دارد آنچه در مفاد این راپورت استفاده می شود کمیسر با مدیر کمپانی نفت مجالس متعدده در این موضوع صحبت کرده حتی در ..... با حضور جناب اشرف آقای علاء السلطنه مدیر فواید عامه مذاکرات نموده اند. تکیه کلام مدیر کمپانی این است که هم مسیو مزین وی و هم مستر برون وکیل کمپانی در طهران معاً وزیر مختار دولت متبوعه خود را خواهش کرده اند که محض تسهیل حمل و نقل اشیاء و لوازم پیشرفت معدن نفت دوستانه از دولتی که تمدید مدتی بخواهند پس از ملاحظه راپورت کمیسر هر اقدام دیگری را صلاح بدانند که بتوسط کمیسر باید بشود مرقوم فرمایند و چنانچه آنوزارت جلیله در اینمدت نتیجه از اقدامات بدست آورده البته این وزارت خانه رأی اطلاع نخواهند گذارد.

مهر: وزارت فواید عامه

۵-۸-۳۰-۱۳۲۹ ق

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

[سند شماره ۹]

۴ ۶ ۲ رجب المرجب

۱۳۲۹

بمقام منبع وزارت جلیله خارجه

عرض می شود امتیاز کشتی رانی رود کارون علیا به موجب فرمان که مواد آن در وزارت خارجه ضبط است مخصوص به کمپانی ناصری مقرر شده چندی است که کمپانی نفت و کمپانی لینچ یک کشتی آشتی و چند دو به متعدد عبور داده اند و بکار حمل و نقل مال التجاره انداخته اند و این مخالف است با فرمان امتیاز رود کارون علیا که سیر کشتی انحصار به کمپانی ناصری دارد و به واسطه این رفتار مخالف با فرمان امتیاز ضرر کلی به کمپانی ناصری وارد آمده که جبران آن خسارت به عهده دولت است مستدعی است زودتر

بذل توجه بفرمایند که مواد اصول فرمان امتیاز کارون منظور و مجری باشد و اقدامی بر اینباب فرموده‌اند یا می‌فرمایند بنده را مستحضر فرمایند زیاده تصریح است.

[امضاء ، ناخوانا]

۱۳-۸-۳۰-۱۳۲۹ ق

[سند شماره ۱۰]

وزارت امور خارجه

اداره انگلیس

بتاریخ ۱۳۲

نمره عمومی ۱۲۳۴۲

نمره خصوصی ۲۱۴۸

کارتن ۳

دوسیه ۲۱

نوع مسور: تلگراف بحکمران معمره سردار ارفع

موضوع مسوره: سیر لانچ در کارون علیا

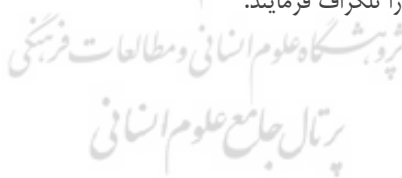
ضمیمه

پاکنویس کننده: شعر دیوان ۲۳ سؤال ۱۳۲۹

بتاریخ بجنابعالی از وزارت خارجه تلگراف شد که سیر لانچ کمپانی نفت را در کارون علیا ممانعت فرمایید تاکنون چه اقدامی شده است بوصول این تلگراف هر گاه منع نکرده‌اند فوراً قدغن فرمایید که سیر آن را ممانعت نمایند و نتیجه را تلگراف فرمایند.

امضاء: عبدالله

۲۱-۲۱-۳-۱۳۳۰ ق

[سند شماره ۱۱]

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت داخله

سواد تلگراف مرموز سردار ارفع از محمره

مقام منبع وزارت جلیله خارجه

در جواب نمره ۱۸۳۹ جسارت می‌نماید فرموده‌اید از قرار راپورتی‌ها از وزارت جلیله خارجه رسیده کمپانی نفت بعضی اقدامات که خارج از امتیاز و کنترات کمپانی است در شطالعرف و رود کارون می‌نماید اشخاصی که این گونه راپورت‌ها نمی‌دهند مقصود و غرضی باید داشته باشند محمره خاک دولت علیه ایران است

خانه و ملک فدوی و غیره است اولیای دولت چگونه تصور می‌فرمایند که کسی بخواهد در خانه و املاک فدوی تصرفاتی بنماید خود و عشایر ساکت باشیم البته بدولت متبوعه خود عرض و بهمه جا فریاد خواهد نمود تا این درجه‌ها قبول کرده‌ایم محض امثال اوامر اولیای دولت متبوعه خود و امتیازی که بدست کمپانی نطف داده چگونه ممکن است بگذارم خارج از شرط امتیاز اقدامی نماید نصب علائم کمپانی در رود کارون و شط‌العرب نموده‌اند نفط در مقابل زمین عبادان که محل کار آن‌ها است کشتی غرق شده علامتی گذاشته‌اند کشتی‌ها از روی کشتی معروفه عبور ننمایند که صدمه به آنها برسد دو علامت بجهت کشتی‌هایی که در آن نقطه باید بایستد اسباب و محمولات آنها خالی نمایند این چیز است که در تمام اسکله‌های کمپانی‌ها دارند در اسکله بصره پست علامت زیادتی بجهت جهازات است که هر کدام متعلق به یک کمپانی است که کشتی او باید بسته شود و هر گاه راپورت‌نویس اعتلاء الدوله کارگزاره است راپورت او محل اعتنا نیست بخيال طمع و اخاذی از کمپانی نفط است که همه روزه بیک وسیله و گفتگو بلکه بتواند از آن‌ها تداخل بنمایند مثل اینکه شش ماه قبل از فدوی کرده بود عرض نماید این حقوقی که کمپانی نفط به کمیسر دولت علیه که در لندن است می‌دهد بجهت اعتلاء الدوله برقرار شود و صریح به او گفته وظیفه بنده نیست این طور مطالب را عرض کند با رؤسای کمپانی نفط مدت‌ها این مذاکرات را داشت نتیجه بخشید این است که همه روز راپورت‌های خلاف عرض می‌کند و خاطر اولیای دولت را منسوب می‌نماید وزارت خارجه و دایره وزارت خارجه اغلب حالت این شخص را مسبوق و مطلع هستند از خود دریا تا مصب شط‌العرب که قریب ده فرسخ می‌شود و دریا است ولی در آنجا دریا عمق ندارد متصل کشتی‌ها به زمین می‌نماید یک هفته گاهی نیز گرفتار و معطل می‌شود از چهل سال قبل انگلیسی‌ها علامتی از آهن گذاشته‌اند.

۷۰-۳-۱۳-۱۳۳۱ ق

[سند شماره ۱۲]

نشان تاج و شیر و خورشید
وزارت امور خارجه
اداره انگلیس دائره
مورخه ربیع‌الاول ۱۳۳۹
نمره ۴۰۶۰-۵۹۷

آقای عزالممالک

مرقومه شریفه راجع بسیر لانچ کشتی کوچک کمپانی نفط در کارون علیا شرف وصول بخشید روز نمره این ماه مدت اجازه سیر کشتی مزبور منقضی شده و بکارگذاری عربستان هم تلگراف لازم شده است و بوزارت فواید عامه نیز اخطار شده که تعلیمات تلگرافی بکمیسر نفط که در لندن مقیم است بدهند و همچنین برای اینکه از سفارت تجدید تقاضا نکنند در ماه ذیحجه گذشته نیز بسفارت انگلیس رسماً نوشته شده است که دولت نمی‌تواند اجازه سیر کشتی مزبور را در کارون علیا بعد از انقضای یک سال تجدید

نماید و چون باین مراسله هم جوابی نداده‌اند از علامت قبول عدم تجدید تقاضا تصور می‌کنیم که بعد چه پیش بیاید.

[امضاء: ناخوانا]

۸-۲۰-۲۱-۱۳۳۱ ق

[سند شماره ۱۳]

وزارت امور خارجه

اداره تحریرات انگلیس

بتاریخ ۱۹ ذی حجه ۱۳۳۱

نمره عمومی ۸۴۶۲

نمره خصوصی ۱۱۱۶

کارتن ۳۱

دوسیه ۸

نوع مسوره: سفارت تهران

موضوع مسوره: کارون علیا

ضمیمه

پاکنویس کننده: ..... ۹ ذی حجه ۱۳۳۱

لایحه جوابیه نمره ۳۱۲۵۸ جناب عالی راجع بمسئله لایحه کمپانی نفت در کارون علیا واصل گردید اینک مرقوم داشته‌اید (کمپانی از برداشتن لایحه امتناع دارد و می‌گوید در کارون علیا وسایل عبور و مرور نیست برای حمل و نقل عملیات لایحه لازم است) اولاً کمپانی که اجازه یکساله گرفته ابداً حق ندارد امتناع از برداشتن لایحه نماید و الان در کارون علیا و کشتی بزرگ کمپانی ... ناصری سیر می‌کنند و وسایل حمل و نقل به قدرت کفایت خوبی هم است ثانیاً لایحه کمپانی طوری است که بدرد حمل و نقل عملیات نمی‌خورد فی الحقیقه یک قایق کوچکی که دو سه دو به آن بسته و حرکت می‌دهند و این اظهاری که گفته‌اند بهانه است اما اینکه نوشته‌اید اقداماتی که شد مذاکره اجازه داده‌اند ... در میان بود چقدر درین باب گفتگو شد که لازم شد حالا متذکر شوم مذاکرات مفصلی درین باب نشد فقط سفارت طهران خواهش کرد و دولت هم برای اینکه کار کمپانی در آن وقت زیادتربود استشهاده مسئول کمپانی را اجابت نموده اجازه یکساله داد و همان وقت کمپانی ناصری هم کشتی هرمان را بر سایر کشتی‌های خود افزوده که کمپانی به سهولت احوال و انتقال خود را حمل کند و حتی لایحه کمپانی در کارون علیا کار قابل ملاحظه صورت نمی‌داد و آنکه حمل و نقل می‌شد با کشتی‌های داخله بود.

در طهران هم مذاکره در باب برداشتن لایحه با سفارت انگلیس شده و الان هم لایحه مزبور بی‌کاره افتاده است و از آنجا که کشتی رانی در کارون علیا مخصوص کمپانی ناصری می‌باشد کمپانی انگلیسی و ایرانی

باید حتماً لانچ را بردارد. و سواد کاغذ حاج معین‌التجار را هم در جواب بوزارت خارجه نوشته‌اند تلوا ارسال می‌دارم که کاملاً از ترتیب امر مسبوق بشوند و چنانکه ملاحظه می‌شد حاج معین‌التجار نوشته‌ها که بواسطه کمی بار مجبور شوند کشتی هرزمان را به کارون سفلی ببرند و لانچ کمپانی را هم چون مناسب حمل و نقل نیست نمی‌توانند و در مواقع زیاد شدن باز حاضرند که کشتی هرزمان را دوباره بکارون علیا ببرند که کمپانی بهانه‌ای در دست نداشته باشد علیهذا جنابعالی باید با کمپانی مذاکره نموده جداً بخواهد که سیر لانچ را موقوف نمایند اگر کمپانی قبول نکند آن وقت بسفارت انگلیس رسماً اخطار و از سیر لانچ مزبور ممانعت خواهد شد.

حالا که اقدامات و مذاکرات لازمه نمودید در صورتی که نتوانستید کمپانی را به برداشتن لانچ متقاعد نمایید صریحاً بنویسید تا رسماً به سفارت انگلیس نوشته شود.

عبدالله [امضاء]

۱۰۱-۵۸-۳۱-۱۳۳۰ ق

[سند شماره ۱۴]

۲ ذی‌حجه ۱۳۳۱

وزارت جلیله امور خارجه

تعلیقه مطاعه مورخه ۱۹ ذی‌قعدة ..... سواد راپورت سفارت لندن ملاحظه شد تفضیل. وسایل حمل و نقل در کارون علیا تحقیق فرموده بودند جسارت می‌شود سابقاً کمپانی ناصری یک فروند کشتی بخار دو دو به در کارون علیا گذارده بود ولی باز به قدر کفایت آنها نبود هنگام ورود آهن‌آلات کمپانی نفت برای اینکه مبادا بار آنها زیاد باشد و اسباب معطلی فراهم گردد یک فروند کشتی بخار و چند دو به نیز مزید گردد اگر چه عمده بارهای کمپانی نفت در جهاز شوشان که در دست کمپانی لانچ است و جهازات کمپانی ناصری حمل می‌شد و بارهای آنها کمتر از مقداری بود که جهازات حاضر می‌توانستند حمل نمایند ولی لانچی هم مخصوص خود در کارون علیا داخل نمودند در این اواخر بارهای آنها کم شده و مختصری که هست در جهاز شوشان یا جهاز معاون... کمپانی ناصری حمل می‌نمایند، کمپانی نفت به هیچ‌وجه محتاج به لانچ خود نبوده و نیست و لانچ آنها مدتی است معیوب شده و از کار افتاده است ولی برای اینکه در کارون علیا حقی در این داشته باشد لانچ را بهانه قرار داده‌اند و الا بواسطه کمی بار بود که کمپانی ناصری مجبور شد جهاز دویمی خود را هم موسوم به هرزمان است بکارون سفلی آورده بین محمره و ناصری بکار بیندازند ولی در موقع لزوم یعنی وقتی که بار بتعدد کفایت باشد باز کشتی هرزمان را در کارون علیا بکار خواهد انداخت در مدتی که کمپانی ناصری دو فروند از کشتی‌های خود یعنی کشتی معاون و کشتی هرزمان را در کارون علیا گزارده بود بواسطه کمی بار عوض آنکه ماهی شش سفر یا اقللاً چهار سفر حرکت نمایند ماهی دو سفر حرکت داده‌اند دلیل بین دیگر در کمی بار مطالبه ضرر کردی است که کمپانی لانچ بابت جهاز شوشان می‌نماید چرا اگر بار کم نبود ضرر کرد نمی‌خواست اینک مرقوم فرموده‌اند اگر کشتی‌های

اعتراض می‌کرد که این کشتی‌ها طوری نیستند که بکار بخورند و بی‌ترتیب سیر می‌کنند. حالا ممکن است دولتعلیه در این مسئله رسیدگی بفرمایند و اگر کشتی‌های آقای معین‌التجار رفع حاجت را می‌کند که در محل با نماینده‌های کمپانی قرار بدهند که در موقع ضرورت با کشتی‌های آقای معین‌التجار مسافرت کنند و اگر کشتی‌های مزبور نقصی دارند رفع نقص را بکنند که رفع هر گونه ایراد بشود یک کار دیگری هم ممکن است و آن این است که لانچهای کمپانی را دولتعلیه یا آقای معین‌التجار بقیمت مناسب بخرند. اگر هم بعد از تحقیقات بی‌طرفانه عمیقاً معلوم شود که سیر در کارون علیا برای کار کمپانی لازم نیست آن وقت دیگر ملاحظه این مسائل نیست و باید منع کرد مستدعی است جواب این عریضه مشروحاً مرقوم شود. بعد از عرض مطالبه شده تحقیق و معلوم شد که کمپانی فعلاً لانچ‌ها را برداشته است چون فعلاً لازم ندارد ولی می‌گوید بعدها باز لازم خواهد شد این است که باید قراری ترتیب اسامی داده شود (امضاء).

۴-۸-۳۱-۱۳۳۱ ق

[سند شماره ۱۶]

وزارت امور خارجه

اداره انگلیس

بتاریخ ۱۹ ذی‌قعدة ۱۳۳۱

کارتن ۳۱

دوسیه ۸

نوع مسوده: به آقای معین‌التجار

راپورتی از سفارت لندن درباره سیر لانچ کمپانی نفت در کارون علیا بوزارت خارجه رسیده است که سواد آن برای اطلاع جنابعالی معاً ارسال می‌گردد و چنانکه ملاحظه می‌فرمایند کمپانی نفت اظهار داشته که در کارون علیا وسایل عبور و مرور نیست در این صورت لازم است که هر چه زودتر ..... توضیحات لازمه بدهند که کمپانی ناصری در کارون علیا وسایل حمل و نقل ندارند و در هر یک هفته چقدر می‌توانند حمل و نقل کنند. به سفارت لندن اطلاع داده شد و اقدامی که لازم است بعمل آید.

[امضاء: عبدالله]

۲-۸-۳۱-۱۳۳۱ ق

[سند شماره ۱۷]

نشان تاج و شیر و خورشید

(وزارت تجارت و فواید عامه و پست و تلگراف)

سواد کاغذ رئیس گمرکات و پست عربستان

بتاریخ ۲۹ مارس ۱۹۱۳

نمره ۱۱

خدمت آقای قونسول انگلیس مقیم محمره

آقای قونسول در تتمیم مکتوب مورخ ۲۷ مارس جاری نمره ۱۷۸ خاطر شریف را محترماً قرین استحضار می‌دارم که سرویس پست عبادان را موقتاً تعطیل کرده‌ام تا اینکه تعلیمات قطعی در این باب از طرف اداره مرکز بمن برسد به محض اینکه جواب از آنجا بمن رسید خاطر شریف را مستحضر خواهم ساخت خواهشمندم احترامات فایده‌آم را قبول فرمایید. (رئیس ایالتی فوران)

۱۹-۴۱-۱۳۳۱ ق

[سند شماره ۱۸]

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت امور خارجه

مورخه ۱۳ شهر ربیع‌الاول ۱۳۳۱

نمره ۷۳

ضمیمه

مقام منبع وزارت جلیله امور خارجه

تقریباً یک ماه قبل اداره پست خانه محمره به تصویب رئیس گمرک تأسیس پست‌خانه در بریم عبادان که محل تسویه نفض است نموده گویا این تأسیس برخلاف میل انگلیسی‌ها بوده از قرار راپورت واصله بکارگذاری انگلیس‌ها بامور پست مزبور را نپذیرفته قدغن نمودند که احدی از عملجات نوشتجات به پست‌خانه مزبور ندهند و بنای نامساعدی با مامور پست گذارده عاقبت عذر او را خواسته آنهم ناچاراً دستگاه پست‌خانه را برچیده مراجعت به محمره نمود فدوی حقیقه حال را از رئیس پست سؤال نمود موافق راپورت واصله بکارگذاری بیان داشت می‌گفت مراتب را به طهران اطلاع داده‌ایم هنوز جواب نرسیده از قرار مذکور قونسول محمره بطور حکایت و گله‌گذاری از رفتار رئیس گمرک می‌گفته است که این محل جز اجاره کمپانی انگلیس بمنزله خانه ماست ریاست گمرک و پست حق ندارند بدون اجازه در اینجا تأسیس پست‌خانه نمایند محض استحضار وزارت جلیله خارجه عرض شد [مهر: ناخوانا]

اداره انگلیس

سواد بوزارت فواید عامه فرستاد شود و پیگیر دستورالعمل لازم بدهید.

۶-۱-۶۱-۱۳۳۱ ق

[سند شماره ۱۹]

نشان تاج و شیر و خورشید

(وزارت تجارت و فواید عامه و پست و تلگراف)

سواد مکتوب قونسول انگلیس مقیم عربستان

بتاریخ ۶ فوریه ۱۹۱۳

نمره ۷۹

خدمت آقای رئیس ایالتی گمرکات و پست عربستان مقیم محمره

آقای رئیس پست از قرار راپرتی که از رئیس پست انگلیس رسیده است سه طغرا کاغذ سفارشی که دارای مهر عبادان بود باو رسیده است من اینکاغذ را برای اظهار تعجب خودم به شما می نویسم که چطور با وجود اینکه به شما اطلاع دادم بدون حکم طهران نمی توانم اجازه بدهم که دفتر پست در آنجا برقرار شود شما گذاشته اید به کارپستی در زمین متعلق بامتیاز انگلیس پیشرفت حاصل کند گذشته از ملاحظات دیگر آمد و رفت جمهور در این نقطه قابل تحمل نیست و کمپانی نفت مجبور خواهد شد که به ملاحظه حفظ منافع خودش این قسمت از زمین امتیازی را برای اجتناب از معایب و خطرات آتیه سد نماید افسوس می خورم از اینکه این رفتار اداره شما در این ماده موجب این خواهد شد که اقداماتی بشود که به شئون و مراتب اداره گمرک بر بخورد مگر اینکه فوراً اطلاع کنم که احکام لازمه از طرف شما برای بسته شدن دفتر پست عبادان داده شده (وزارت قونسول انگلیس)

۱۷-۱-۶۱-۱۳۳۱ ق

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱۳۸۹ - ۲۰ - ۱۸ - ۶۱

شماره سند: ۱۸۹۳۳
تاریخ: ۱۳۸۹
شماره: ۱۸۹۳۳
تاریخ: ۱۳۸۹

وزارت امور خارجه
اداره کل

تاریخ: ۱۳۸۹
موضوع: ...
شماره: ...
تاریخ: ۱۳۸۹

دولت متراکمه وزارت امور خارجه
موضوع: ...
تاریخ: ۱۳۸۹
شماره: ...
تاریخ: ۱۳۸۹

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تاریخ: ۱۳۸۹
موضوع: ...
شماره: ...
تاریخ: ۱۳۸۹

طهران روز شنبه ۷ صفر ۱۳۲۹

COMITÉ PERMANENT
DES CONCESSIONS

کمیته دائمی امتیازات

نمبره: ۴۳

Annexe: ضمیمه

وزارت معین ارض و ده

در جواب نامه شماره ۹ صفر ۲۵۹۴ / ۲۴۲
مراجعه کنونی به نظر اولی در خصوص کارون علی کله درانه و مجاری
کنار دار کبیره را محضرت مبارک تقدیم مینماید
رئیس کمیته امتیازات

پژوهشگاه علوم انسانی
رتال جامع علوم انسانی

۳۲ - ۲۱ - ۲ - ۲۹ ۱۳ ق

سند شماره ۳

۱۲۱
 ۲۹
 از وزارت نرایدها به خاطر
 قاریه برای کار کردن علیه برای
 کنه را از قاریه و نیکم قدغن و حسن کنی
 را از دوران محرم به یک کمانه طاعتی
 مردم به کمانه قاریه ها که کشیده
 سید سکا اشلیخ در چند دین از طرف
 کمانه نطقه دیگر به بلخ دوران ها جاریه
 ملک دستنزدی - و ایلت صد
 یانه در صورت صورت دولت
 در صورت صورت اندام کرده است (بیت)

رتال جامع علوم انسانی

۲۳ - ۲۱ - ۴ - ۱۳۲۹ ف

سند شماره ۴

7

نوع مودت جردت کتبه وزارت
موضوع مودت کتبه لفظ در باب
تاریخ ۹۰
برادر وزارت اوراق
بلا نویسنده
۱۳۳۶
۱۲۰۲۸

وزارت امور خارجه
اداره انگلیس
بتاریخ ۱۳۳۶-۹

شماره عمومی	۱۳۳۶
شماره خصوصی	۵۹۶
کارتن	۳۵
دوبله	۲۱

برقراری جردت کتبه مودت که در صورت در کتبه در باب کتبه وزارت
نظف در اوراق می بود و هم گویم در دوره انگلیس مودت در خصوص مودت
برودت کتبه اوراق انگلیس مودت مودت در کتبه مودت مودت
در کتبه در کتبه مودت مودت مودت مودت مودت مودت

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

۳۴-۲۱-۳-۱۳۳۹ ق

سند شماره ۵

پیام بهارستان / ۲۰، س. ۲، ش. ۸ / تابستان ۱۳۸۹

وزارت داخله

سواد شرافه لایحه بجزایر

مورخه

غره

بشرف عرض میسریند چون در دفتر خان ملک بزرگ درجه دوم بر سر یک لایحه
 مشرف دلکش بر روی بنامه در سنه ۱۳۰۸ و این حقیقت بر ارض و مزاج از غیر ضرر دارد و در
 ولایت این غیر قابل تردید است و در هیچ ولایت سابقه رخ در وزارت جدید لایحه غیر قابل تردید
 فرود تر بر از جانب این لایحه در وزارت و خدمت در این قبض امر شود تا آنکه در این
 لایحه از طرف دولت شرف در وزارت امر و در جهت لایحه در استان خود چون
 این امر ضرر که بر داعی و در این لایحه است و این لایحه در استان خود چون
 شماره دفتر و نیز در قرار اجرت بجز در لایحه لایحه را با یک در ملک در این لایحه
 جناب حاج میرزا قاسم لایحه در لایحه بهدکار و این مورد است و این
 فرود در این لایحه بجز در لایحه لایحه را با یک در ملک در این لایحه

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

۱۳۸۹ - ۳۰ - ۵ - ۷

سند شماره ۷

پیام بهارستان / ۲۰، س. ۲، ش. ۸ / تابستان ۱۳۸۹

۱۳۸۹-۷-۲۵

وزارت نفت و گد عالمه
اداره
شماره: ۱۱۹

مورخه: طرفه شهر - قسمت ۱۳۲۹
شعبه

وزارت معیشت و امور دارایی
مردم نماینده در مجلس شورای اسلامی
در خصوص درخواست تجدید نظر در مورد حکم صادره از سوی هیئت داوران در خصوص اختلافات مالی و حقوقی بین شرکت نفت ایران و انگلیس و دولت ایران در خصوص قرارداد امتیاز نفت ایران و انگلیس در تاریخ ۲۵/۱۰/۱۳۲۹
مجلس شورای اسلامی
در خصوص درخواست تجدید نظر در مورد حکم صادره از سوی هیئت داوران در خصوص اختلافات مالی و حقوقی بین شرکت نفت ایران و انگلیس و دولت ایران در خصوص قرارداد امتیاز نفت ایران و انگلیس در تاریخ ۲۵/۱۰/۱۳۲۹
مجلس شورای اسلامی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی
شماره: ۸
تاریخ: ۱۳۸۹

۲۰۹
۱۳۲۹

مقام منشی وزارت بی فارغ

موضوع

در وزارت فارغ ضبط است مخصوص کمپنی به نام کمپنی
کمپنی نفط کمپنی به نام کمپنی نفط ویدج به معنای داده
دیگهار هر دو نفر به نام لدمه که در این مخالف است
همینا ز رود کاروه علیا در کسیر گستر انحصار کمپنی در
دیگر به این رفتار مخالف به نام کمپنی از ضرر کمپنی
همه وارد کرده چنانچه آن رفتار به جهت است
مستحق است زودتر بذل قیمتی به نام در اولاد صید
همینا ز کاروه منظور محترم بنام هم نام
همینا ز بنده را که صرفه نه به است

۱۳-۸-۳۰-۱۳۲۹

سند شماره ۹

نوع سند: <u>گزارش کار</u>
موضوع: <u>برای اطلاع از امور</u>
شماره: <u>۱۳۴۹</u>
تاریخ: <u>۱۳۴۹-۰۵-۰۵</u>

وزارت امور خارجه

اداره انگلیس

تاریخ: ۱۳۴۹

درجه: برنده

شماره عمومی: <u>۱۳۴۴۲</u>
شماره خصوصی: <u>۲۱-۴-۸</u>
تاریخ: <u>۳۱</u>
دوره: <u>۳۱</u>

بنا بر دستورالعمل صادره در خصوص بررسی کلیه اسناد و مدارک
 مندرج در پیوسته فرجه مذکور به منظور اطلاع از امور
 مندرج در فرجه مذکور در روزهای ۲۳ و ۲۴ و ۲۵ و ۲۶ و ۲۷ و ۲۸ و ۲۹ و ۳۰ و ۳۱
 ماه جاری

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی

۲۱-۲۰-۲۱-۲۰-۲۱-۲۰ ق

سند شماره ۱۰

وزارت داخله

سواد گاه روز سه شنبه ۱۳۰۹

مورخه
نومره

مقام مسیح وزارت جده داد شد

در جواب شایسته (۱۳۰۳) جارت نامده فرموده اند از افراد را بوزارت جده وزارت جده در سیه بکن حافظ
بعضی افراد است که خارج از این وزارت است در شرط العوب و در دو کار و بی نهایت از این وزارت
را بوزارت جده مقصود و بعضی به داشته باشد که در وزارت عدلیه این است فایده که در وزارت
اول این دولت که مقصود می باشد کسی که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه خودی که در
البته وقت بر خود بعضی و بعد از آن و تمام نمودن این در هر که قبول که در بعضی احوال او را در این
بهم خود داشته ای که به است که این حفظ داده که به بعضی است که به تمام خارج از وزارت جده را به بعضی
معمول است که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه
عده که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه
آن لحاظ به با بسته باشد که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه
است که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه
را بوزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه
فقط است که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه
که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه
را بوزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه
به آلات را داشت که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه
مغز به بیاورد وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه
لا جز در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه
ببین میاید که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه که در وزارت عدلیه

۱۳۰۹ - ۱۳۰۷ - ۱۳۰۶ ق

سند شماره ۱۱

پیام بهارستان / ۲، ۲، ۲، ش / ۸ / تابستان ۱۳۸۹

وزارت امور خارجه

اداره کنسول

مورخه ۱۳۲۹

نمبر ۵۹۷

آقا خرم‌آباد

مردم زنده راجع به این که یک نفر در کاروان علی نرفه حضرت
 این دولت درجه بر کشتی نزد قنصل در کجا کند و در آن است و قنصل
 در وزارت و در این جهت که قنصل کتای به نفع قنصل در آن است
 در این بر این که در قنصل که در آن است و در آن است
 در آن است که دولت نزد قنصل در کجا کند و در آن است
 کمال تبریک و در آن است که در آن است و در آن است

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی

۱۳۲۹-۲۱-۲۰

سند شماره ۱۲

نوع موده لغات متن
 موضوع موده کاروان
 ضمیمه
 بایگ نویس کننده: ۱۳۳۱
 تاریخ: ۱۳۳۱

وزارت امور خارجه
 اداره امور سفارت

تاریخ: ۱۳۳۱

نمره عمومی
 نمره خصوصی
 کارتن
 دوپه

مهم جریه شماره ۳۱۲۵۸۱ تا سال ۱۳۳۱ در باره برقی که در
 کاروان می و صبر گوید که برقم هشتاد و نه (۸۹) از روی دست
 اتناخ دارد و نگه در کاروان می و نام عبور و ورودت برای
 همه دفتر عمده اتناخ در ( ) اوله کینه در لغات نامه
 گنیه ادب می ندارد اتناخ از روی دست اتناخ نامه و اوله
 در کاروان می جوهر کرده که در سینه و در سایر دفتر عمده
 کاروان می و نامه اتناخ که در کاروان می و در
 همه دفتر عمده اتناخ که در سینه و در سایر دفتر عمده
 جوهر که در سینه و در سایر دفتر عمده اتناخ که در سینه
 اتناخ که در سینه و در سایر دفتر عمده اتناخ که در سینه
 در سایر دفتر عمده اتناخ که در سینه و در سایر دفتر عمده

۱-۸-۲۱-۱۳۳۱

سند شماره ۱۳

پیام بهارستان / ۲۰، س. ۲، ش. ۸ / تابستان ۱۳۸۹

دست نوشته ای که در این تاریخ در دسترس است فقط نشان می دهد
 غیر از کتبی که در این تاریخ در دسترس است و در این تاریخ
 متداول است که در این تاریخ در دسترس است و در این تاریخ
 بر سر آن را بر این تاریخ در دسترس است و در این تاریخ
 خود این تاریخ در دسترس است و در این تاریخ
 سر و دست و در این تاریخ در دسترس است و در این تاریخ
 در این تاریخ در دسترس است و در این تاریخ
 و در این تاریخ در دسترس است و در این تاریخ
 کار در این تاریخ در دسترس است و در این تاریخ
 با این تاریخ در دسترس است و در این تاریخ
 در این تاریخ در دسترس است و در این تاریخ
 در این تاریخ در دسترس است و در این تاریخ
 در این تاریخ در دسترس است و در این تاریخ
 در این تاریخ در دسترس است و در این تاریخ

پیام بهارستان / د. ۲، س. ۲، ش. ۸ / تابستان ۱۳۸۹

۸-۱ ۳۱-۱۳۳۱ ق

سند شماره ۲-۱۳

و در تاریخ روز سه شنبه ۱۳۸۹ مورخه ۱۳۸۹
 در تهران در دفتر مدیریت عامل شرکت نفت ایران و انگلیس
 قرارداد منعقد گردید که در این قرارداد شرایط و ضوابط
 همکاری در زمینه تولید و توزیع گاز طبیعی در منطقه
 خلیج فارس و جنوب ایران تعیین گردید.
 این قرارداد در ۲۵۵ ماده مشتمل است.
 و با امضاء و مهر مدیر عامل شرکت نفت ایران و انگلیس
 و مدیر عامل شرکت گاز ایران منعقد گردید.
 در تاریخ ۱۳۸۹ مورخه ۱۳۸۹

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

۱۳۸۱-۲۶
 ۱-۱-۱

۱۳۸۹-۱۲-۲۳-۳

شرکت نفت ایران
تهران ۲۳ آذر ۱۳۸۹

تأیید وزارت صنایع و معادن

دو به یک دانه در هر کلوگرم یک دانه است

از هر کلوگرم یک دانه در هر کلوگرم یک دانه است

در هر کلوگرم یک دانه در هر کلوگرم یک دانه است

تأیید وزارت صنایع و معادن

دو به یک دانه در هر کلوگرم یک دانه است

از هر کلوگرم یک دانه در هر کلوگرم یک دانه است

در هر کلوگرم یک دانه در هر کلوگرم یک دانه است

تأیید وزارت صنایع و معادن

دو به یک دانه در هر کلوگرم یک دانه است

از هر کلوگرم یک دانه در هر کلوگرم یک دانه است

در هر کلوگرم یک دانه در هر کلوگرم یک دانه است

تأیید وزارت صنایع و معادن

دو به یک دانه در هر کلوگرم یک دانه است

از هر کلوگرم یک دانه در هر کلوگرم یک دانه است

در هر کلوگرم یک دانه در هر کلوگرم یک دانه است

تأیید وزارت صنایع و معادن

دو به یک دانه در هر کلوگرم یک دانه است

از هر کلوگرم یک دانه در هر کلوگرم یک دانه است

در هر کلوگرم یک دانه در هر کلوگرم یک دانه است

نوع مسوده: <i>تاییدیه</i>	وزارت: <i>امور خارجه</i>	نوع عمومی: _____
موضوع مسوده: _____	اداره: <i>امور خارجه</i>	نوع خصوصی: _____
شعبه: _____	تاریخ: <i>۱۳۳۱</i>	کارتن: <i>۳۱</i>
پاک نویس کننده: <i>۱۳۳۱</i>		دوبه: <i>۱</i>

این سند در تاریخ ۱۳۳۱ در اداره امور خارجه
 در باره نامه شماره ۱۳۳۱ برادران ریان صادر شده است
 این سند در تاریخ ۱۳۳۱ در اداره امور خارجه
 به وزارت امور خارجه در تاریخ ۱۳۳۱
 در تاریخ ۱۳۳۱ در اداره امور خارجه
 در تاریخ ۱۳۳۱ در اداره امور خارجه
 در تاریخ ۱۳۳۱ در اداره امور خارجه

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 بزرگسال جامع علوم انسانی

۶-۸-۴۱-۱۳۳۱
 ۲-۸-۳۱-۳۱

سند شماره ۱۶

پیام بهارستان / ۲۵، س. ۲، ش. ۸ / تابستان ۱۳۸۹

(وزارت تجارت و مواد دامه و بست و تلگراف)

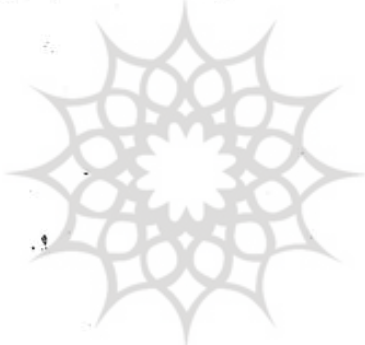
سواد / شماره ثبت شرکت / ثبت شرکت

تاریخ ۱۰۲۹ / ۱۱۳

شماره ۱۱

دفتر آژنرال انحصار مع عمده

آژنرال
در نیمه قریب تاریخ ۲۷، دین ۱۳۵۸ / وزارت
آن شخص را که در دفترت در آن را در آن تعطیل کرده ام، اینک قضاوت
در این باب از طرف اداره مرکزی بر سر این است که باب در این جزیره
مختص فراموشی و اینست و اینست که تمام را به فراموشی (در این جزیره)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱۹-۱-۱۴۱۱-۱۳۲۱ ق

سند شماره ۱۷

وزارت امور خارجه
 وزارت امور خارجه
 تهران
 شماره ۱۳۳۱
 تاریخ ۱۳۳۱
 شماره ۱۳۳۱
 شماره ۱۳۳۱
 شماره ۱۳۳۱

بسم الله الرحمن الرحيم
 در این مقام از آن جناب در این باب
 که در این مقام از آن جناب در این باب
 که در این مقام از آن جناب در این باب
 که در این مقام از آن جناب در این باب
 که در این مقام از آن جناب در این باب
 که در این مقام از آن جناب در این باب

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

امام علی (ع)
 در این مقام از آن جناب در این باب
 که در این مقام از آن جناب در این باب
 که در این مقام از آن جناب در این باب
 که در این مقام از آن جناب در این باب
 که در این مقام از آن جناب در این باب
 که در این مقام از آن جناب در این باب

۱۳۳۱-۱۳-۱

(وزارت تجارت و قوای عامه و دست و تلگراف)

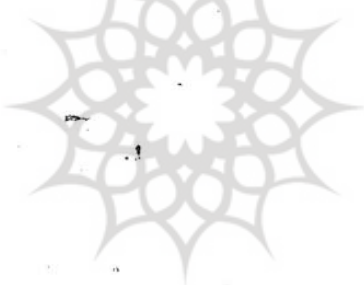
سواد تجاری دولتی جمهوری ایران

بتاریخ ۶ فروردین ۱۳۱۳

شماره ۷۹

فرد آریس را بهرگز که است دست بر زبان نمی نهد

آریس است
 از آریس را بهرگز که است دست بر زبان نمی نهد
 همان بوده و دیگر به است از آنجا که در ظاهر و باطن هر دو یکسانند تا طبع و
 بودن حکم هر دو هم نام دارد هر دو که در است در آنجا که در ظاهر و باطن هر دو یکسانند تا طبع و
 کفایت هر دو است چه در آنجا که در ظاهر و باطن هر دو یکسانند تا طبع و
 بجز در آنجا که در ظاهر و باطن هر دو یکسانند تا طبع و
 است که در ظاهر و باطن هر دو یکسانند تا طبع و
 در آنجا که در ظاهر و باطن هر دو یکسانند تا طبع و
 در آنجا که در ظاهر و باطن هر دو یکسانند تا طبع و
 در آنجا که در ظاهر و باطن هر دو یکسانند تا طبع و

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱۷-۱-۶۱-۱۳۲۱ ق